

อารยธรรมของปราสาทนครวัดในทัศนคติของชาวกัมพูชา The Civilization of Angkor Wat in the Attitude of Cambodians

พระณัฐวุฒิ พันทะลี

PhraNatthawut Phanthalee

นักศึกษาลัทธิศาสนาพุทธมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Master of Political Science students, Mahamakut Buddhist University Isan Campus
Corresponding Author, Email: pantalee200134go@gmail.com

Received 09/11/2020; Revised 08/12/2020; Accepted 09/12/2020

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง “อารยธรรมของปราสาทนครวัดในทัศนคติของชาวกัมพูชา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดินแดนอารยธรรมของปราสาทนครวัดในทัศนคติของชาวกัมพูชาหรืออาณาจักรขอมโบราณที่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาและวัฒนธรรมจากอินเดียอย่างเต็มตัว โดยเฉพาะความเชื่อตามทัศนคติในศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู ซึ่งเข้ามาเมื่ออิทธิพลก่อนพุทธศาสนาอย่างเนิ่นนาน ศาสนานี้จึงยกย่องกษัตริย์เสมือนดังเทพเจ้าที่เรียกว่า “ลัทธิเทวราชา” นั้นหมายถึงว่า กษัตริย์ คือ ตัวแทนของเทพเจ้าบนโลกมนุษย์และวิธีการยกย่องก็กระทำโดยการสร้างเทวสถานหรือเทวาลัยถวายให้พระราชภารกิจของกษัตริย์ขอมทุกพระองค์ที่จะต้องสร้างปราสาทหินเป็นเทวสถานแต่บรรพบุรุษหรือถวายแต่พระองค์เอง ฉะนั้นคำว่า “ปราสาท” ในที่นี้จึงมีได้หมายถึงปราสาทราชวังอันเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ แต่ปราสาท คือ ศาสนสถานอันถือเป็นที่พักพิงของเทพเจ้าบนโลกมนุษย์ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมก็จะต้องเป็นแบบ “ศาสนสถานบนฐานที่เป็นชั้น” และชุดสระหรือคูน้ำที่เขมรเรียกว่า “บาราย” ล้อมรอบโดยมีลวดลายแกะสลักหินเป็นรูปพญานาคซึ่งเป็นสัญลักษณ์น้ำและความอุดมสมบูรณ์ เปรียบเทียบได้กับเขาพระสุเมรุที่ล้อมรอบด้วยมหาสมุทร อันเป็นสัญลักษณ์ของระบบสุริยจักรวาลตามคติฮินดูนั้นหมายความว่า ปราสาทหินที่กษัตริย์ขอมสร้างขึ้นก็คือศูนย์กลางของโลกและจักรวาลอันยิ่งใหญ่แน่นอน

คำสำคัญ : อารยธรรม; ปราสาทนครวัด; ทัศนคติ

Abstract

Academic article on "The civilization of Angkor Wat in the attitude of the Cambodian people" The objective is to study the civilization land of Angkor Wat in the attitude of the Cambodian people or the ancient Khmer empire with full religious and cultural influence from India. Especially beliefs based on Brahmanism or Hinduism Which came into influence before Buddhism for a long time This religion therefore praises the king as a god called "Devaraja cult" This means that the king represents the gods on the human world. And the method of praising was done by building a temple or a temple to offer the mission of all

Khmer kings to build a stone castle as a temple for ancestors or present to Himself. "castle" In this place it does not mean the castle, the palace which is the residence of the King, but the castle. Is a religious place regarded as the residence of gods on the human world Architectural styles must be "Religious places on a tiered base" And dug a pond or a ditch that Khmer called "Barai" Surrounded by a stone carving pattern, a serpent symbolizes water and fertility. Compare it to Phra Sumen Mountain surrounded by the ocean. Which is a symbol of the solar system according to Hinduism. The stone castle that King Khmer built was the center of the world and the great universe.

Keywords : Civilization; Angkor Wat; Attitude

บทนำ

อารยธรรมของปราสาทนครวัดได้สร้างขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ผู้ครองอาณาจักรขอมช่วง พ.ศ. 1656-1693 ซึ่งขณะนั้นพราหมณ์ฮินดูไวยศพนิกาย นับถือพระวิษณุพระนารายณ์เป็นมหาเทพผู้รุ่งเรือง พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 จึงทรงสร้างปราสาทนครวัดเป็นสถานเทวาลัยบูชา และให้เป็นที่อยู่ประทับของพระองค์เอง พระองค์ทรงได้พระนามภายหลังจากการสิ้นพระชนม์ว่า “บรมวิษณุ” ส่งผลให้นครวัดมีอีกชื่อว่า “บรมวิษณุมหาปราสาท” นครวัดจึงแตกต่างกับปราสาทอื่น ๆ ตรงที่หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นทิศของผู้ตายแทนทิศตะวันออกตามขนบธรรมเนียมประเพณี (น้ำชาติ ประชาชื่น, 2559) ในระบบความเชื่อของคนในสมัยนั้น พระมหากษัตริย์ คือ อวตารของเทพเจ้าที่ลงมาบำบัตทุกข์และบำรุงสุขของคนในมนุษยโลก พระองค์จึงมีฐานะที่ไม่ใช่บุคคลธรรมดาที่เป็นชนกลุ่มนั้นกลุ่มนี้ หรือเฝ้าพันธุไต่เฝ้าพันธุหนึ่งหากอยู่เหนือความเป็นมนุษย์คนธรรมดา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นบุคคลของส่วนรวมนั่นเอง เพราะฉะนั้นสถานะและความเป็นอยู่จึงไม่เหมือนคนธรรมดา หากกลายเป็นสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของคนทั้งหมด ทั้งในเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์และความศรัทธา

มหาปราสาทนครวัดใช้เวลาในการก่อสร้างเกือบตลอดรัชสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ยาวนานกว่า 30 ปี ประมาณกันว่าหินที่นำมาสร้างนั้นเป็นจำนวนหลายล้านลูกบาศก์เมตร มีแหล่งอยู่ที่เทือกเขาพนมกุเลนซึ่งทอดยาวอยู่ด้านหลังมหาปราสาทตรงปลายฟ้าที่อยู่ห่างออกไปกว่า 50 กิโลเมตรใช้ช่างนับพันเชือกสำหรับขนหินถึงกระนั้นก็ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ยังมีการก่อสร้างเพิ่มเติมในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 และสลักภาพบนผนังระเบียงเพิ่มจนครบแปดภาพในสมัย พ.ศ. 2059-2099 แม่น้ำด้านหลังกมหาปราสาทนครวัด คือ แม่น้ำเสียมเรียบมีต้นน้ำจากยอดเขาพนมกุเลนหินที่นำมาจากเทือกเขาพนมกุเลนส่วนหนึ่งล่องแพมาตามลำน้ำสายนี้ มหาปราสาทนครวัดจึงเป็นสถานที่หลอมรวมดวงวิญญาณขององค์เทวราชาแห่งขอม นักโบราณคดีบางท่านสันนิษฐานว่า เมื่อสร้างปราสาทประธานเสร็จก็มีการนำประติมากรรมลอยตัวรูปพระวิษณุมาประดิษฐานไว้ตามคติความเชื่อของศาสนาฮินดูไวยศพนิกายที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ทรงเคารพนับถือโดยเชื่อว่า พระองค์คือพระวิษณุอวตารลงมาปกครองโลกรูปสลักจึงเป็นตัวแทนกษัตริย์และเทพเจ้าตามลัทธิเทวราชา ครั้นเมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตก็นำพระศพมาฝังไว้ที่ใต้ฐานเทวรูป ณ ปราสาทองค์กลางเพื่อให้ดวงวิญญาณหลอมรวมกลับเป็นทวยะอีกครั้ง

ปราสาทนครวัดถือเป็นตัวอย่างของสถาปัตยกรรมรูปแบบคลาสสิกที่สำคัญที่สุด ซึ่งชื่อเรียกรูปแบบศิลปะในสมัยคลาสสิกนี้ยังเรียกกันว่า “ศิลปะนครวัด” อีกด้วย ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 12 นั้น สถาปนิกเขมรได้มีทั้งทักษะความสามารถและความมั่นใจในการใช้หินทรายเป็นวัสดุโครงสร้างหลักของอาคารจากเดิมที่ใช้อิฐหรือศิลาแลงในการก่อสร้าง ส่วนของปราสาทที่มองเห็นได้นั้น ทำมาจากหินทรายที่มีการตัดเป็นบล็อก โดยความยิ่งใหญ่ของนครวัด คือ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นเทวราชาของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 และความยิ่งใหญ่มั่งคั่งของเมืองพระนครตลอดจนการมีฐานะของคนในเมืองพระนครในรัชสมัยของพระองค์ เพราะสังคมเมืองพระนครในยุคนั้น ความเป็นปัจเจกบุคคลหาไม่ตัวตนไม่ จริยอยู่ที่ เป็นสังคมที่มีชนชั้น แต่ทว่าเบื้องหน้าของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพระศาสนาและพระมหากษัตริย์นั้น ทุกคนไม่ว่าไพร่ ผู้ดี ชุนนาง และข้าทาสจะเท่าเทียมกันหมด อำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่มาจากศาสนา โดยผ่านพระมหากษัตริย์ ก็คือสิ่งที่จรรโลงศีลธรรมและจริยธรรมที่นำไปสู่การมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างพอมือพอกันตามอัตภาพของชนแต่ละชั้น (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2559) และปราสาทนครวัดเป็นสิ่งก่อสร้างที่โดดเด่นด้วยการรวมเอาลักษณะการสร้างปราสาทให้เหมือนภูเขาเข้ากับแบบผังของอาคารในสมัยหลังที่มีการทำระเบียงคดล้อมจุดศูนย์กลาง การก่อสร้างนครวัดยังได้บ่งบอกให้ทราบว่าปราสาทยังมีนัยยะสำคัญเกี่ยวข้องกับท้องฟ้า เนื่องด้วยองค์ประกอบบางส่วนของตัวปราสาทนั้น ได้มีนัยยะดังกล่าวคือในบริเวณด้านทิศตะวันออกและตะวันตกของปราสาท ซึ่งระเบียงภายในได้มีการออกแบบให้เชื่อมต่อเข้าหากันโดยปราศจากสิ่งกีดขวาง ส่งผลให้ปราสาททั้งสองทิศตั้งอยู่ในตำแหน่งเดียวกันกับพระอาทิตย์ที่ขึ้นช่วงวันอายน ปราสาทนครวัดแห่งนี้คืออาคารที่สื่อถึงเขาพระสุเมรุอันเป็นที่สถิตของเทพเจ้า โดยปราศประธานตรงกลางทั้งห้าอัน เป็นสัญลักษณ์แทนถึงยอดห้ายอดของภูเขา ส่วนกำแพงแต่ละชั้นและคูน้ำนั้นก็แทนถึงเขาสัตบริภัณฑ์และมหาสมุทร ซึ่งสันนิษฐานว่าพระองค์เจ้าสุริยวรมันนั้นประสงค์ที่จะสร้างปราสาทแห่งนี้ขึ้นให้เป็นที่เก็บพระบรมศพของพระองค์เอง

โดยตามความเชื่อของชาวกัมพูชาที่เชื่อว่าคติพราหมณ์หรือฮินดูที่ได้มีการยกย่องให้กษัตริย์เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนแห่งเทพเจ้าที่อวตารลงมาสู่โลกมนุษย์ ด้วยเหตุนี้เองจึงมีการสร้างเทวสถาน อีกทั้งยังมีความเชื่อกันอีกว่า หลังจากที่ถูกกษัตริย์สวรรคตก็จะกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเทพเจ้า ส่วนวิญญาณก็จะประทับอยู่ในเทวสถานหรือปราสาท ด้วยความเชื่อนี้กษัตริย์ขอมที่มีความเชื่อศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกายหลังจากที่ได้ขึ้นครองราชย์ก็ได้ทำการก่อสร้างเทวสถานขึ้นมาเพื่อประดิษฐานศิวลึงค์ เพราะถือว่าเป็นตัวแทนของพระศิวะ และยังเปรียบเสมือนเป็นทิพย์วิมานของเทพเจ้าที่อยู่บนโลกมนุษย์อีกด้วย ในการบูชาศิวลึงค์ที่ได้ประดิษฐานอยู่บนยอดเขานั้น เปรียบเสมือนกับการที่ได้บูชาพระศิวะที่ซึ่งประทับอยู่บนยอดเขาไกรลาศแล้วยังอยู่บนเขาพระสุเมรุ ซึ่งถูกจัดไว้เป็นศูนย์กลางจักรวาล หลังจากนั้นจึงได้มีการปรับเปลี่ยนโดยการสร้างเทวสถานขึ้นมาใหม่ในบริเวณพื้นที่ราบใจกลางเมือง ซึ่งลักษณะในการก่อสร้างนั้นอาจสร้างภูเขาจำลองขึ้นมาแทนจากนั้นก็ประดิษฐานศิวลึงค์ไว้ในปราสาทที่มีความสูงที่สุด หรือเรียกว่าปราศประธาน ซึ่งกษัตริย์ขอมได้ทำพิธีเช่นไหว้บูชา โดยมีการรดน้ำลงที่ศิวลึงค์ ลักษณะของน้ำต้องไหลออกมาทางช่องโยนี แล้วผ่านท่อโสมสูตรเชื่อกันว่าศิวลึงค์ได้ถือเป็นตัวกำเนิดของชีวิตและมีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะได้ตั้งอยู่บนภูเขารวมชาติหรืออาจอยู่ใจกลางเมือง เปรียบเสมือนกับแกนหรือศูนย์กลางของจักรวาลนั่นเอง

ดังนั้น ผู้เขียนบทความจึงมีความสนใจในเรื่องอารยธรรมของปราสาทนครวัดในทัศนคติของชาวกัมพูชา ซึ่งชาวกัมพูชาเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่บรรพชนได้สร้างไว้ให้เป็นมรดกอันล้ำค่าที่น่าภาคภูมิใจของชาวกัมพูชา พวกเขาไม่เคยลืมเลือนปราสาทนครวัดของเขาทุกยุคทุกสมัย ซึ่งปราสาทนครวัดได้อยู่ในความ

ทรงจำเสมอ และปราสาทนครวัดแห่งนี้ ยังเป็นอารยธรรมที่มีคุณค่าเป็นสัญลักษณ์ที่มีอิทธิพลที่สุดของชาวกัมพูชาทั้งทางด้านวัฒนธรรมและทางด้านประวัติศาสตร์อีกด้วย

ความหมายของอารยธรรม

อารยธรรม มาจากคำว่า อารย (อา-ระ-ยะ) แปลว่า เจริญ ผู้เจริญ และคำว่า ธรรม คือ ธรรมชาติหรือลักษณะโดยทั่วไป คำว่า อารยธรรม เป็นศัพท์บัญญัติของคำภาษาอังกฤษว่า civilization หมายถึง ความเจริญของสังคมในทุกด้านที่ได้สั่งสมมา ทั้งการเมืองการปกครอง กฎหมาย เศรษฐกิจ ศิลปะ วิทยาการ ศิลธรรม ความเชื่อทางศาสนาที่เป็นระบบ และวัฒนธรรม เช่น อารยธรรมอินเดียโบราณเป็นรากฐานของอารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อารยธรรม หมายถึง ความสงบสุขของสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งศีลธรรมและกฎหมาย ความเจริญเนื่องด้วยองค์การของสังคม เช่น การเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรม ความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดี โดยทั่วไปอารยธรรมหลักของโลกมีลักษณะเด่น คือ การมีความเจริญเป็นรูปแบบเฉพาะของตนเองและสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะร่วมกัน คือ อารยธรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยได้รับแรงกระตุ้นจากอารยธรรมที่เก่าแก่

อารยธรรม หมายถึง สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าแบบสังคมเมือง เป็นสังคมที่ความเจริญรุ่งเรือง มีโครงสร้างของสังคมที่เป็นระบบ สมาชิกมีความสามารถและความชำนาญพิเศษในการคิดประดิษฐ์ และพัฒนาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ หรือสังคมที่มีความเจริญด้านวัฒนธรรมในลักษณะของสังคมเมืองนั่นเอง

อารยธรรม หมายถึง ระบบทางสังคมที่เป็นผลิตผลมาจากความเจริญทางวัฒนธรรม ซึ่งมีองค์ประกอบหลักคือ แหล่งเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง ขนบธรรมเนียมที่มีศีลธรรม วิทยาการและศิลปะที่เชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2559)

สรุป อารยธรรม หมายถึง สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าแบบสังคมเมือง เป็นสังคมที่ความเจริญรุ่งเรือง มีโครงสร้างของสังคมที่เป็นระบบ สมาชิกมีความสามารถและความชำนาญพิเศษในการคิดประดิษฐ์ และพัฒนาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ หรือสังคมที่มีความเจริญด้านวัฒนธรรมในลักษณะของสังคมเมืองนั่นเอง

ความสำคัญของอารยธรรม

มนุษย์ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์อารยธรรมขึ้นมาก็เพื่อต้องการสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการและปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและเพื่อความเจริญของสังคมโดยรวม โดยอาศัยปัจจัย ดังนี้ 1) อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค 2) ระบบการปกครอง ต้องมีกฎหมายและผู้บริหารประเทศ 3) การจัดระบบสังคม ชนชั้นสูง เช่น กษัตริย์ นายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการ นายอำเภอ ปลัด เป็นต้น ชนชั้นกลาง เช่น เศรษฐี ผู้จัดการ หัวหน้า พ่อค้า เป็นต้น ชนชั้นล่าง เช่น กรรมกร ทาส คนฆ่าสัตว์ สับเหาะ ชาวนา เป็นต้น 4) การแสวงหาความรู้และการแสดงความคิดเห็น 5) ศาสนาและความเชื่อ มนุษย์ต้องการความมั่นคงทางด้านจิตใจ

ความสำคัญของอารยธรรมในทัศนะของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้กล่าวถึงความสำคัญของอารยธรรมไว้ดังนี้ 1) บนโลกมีกว่า 200 ประเทศและเขตแคว้น กว่า 2,500 ชนเผ่า และหลายศาสนา ประวัติศาสตร์และสภาพประเทศที่ต่างกัน ชนเผ่าและขนบธรรมเนียมที่ต่างกัน ก่อเกิดอารยธรรมที่ต่างกัน ทำให้โลกมีสีสันและความหลากหลายมากขึ้น 2) อารยธรรมมนุษย์นานาพันธุ้มีความเท่าเทียมกันทางคุณค่า ล้วนมีข้อดีและข้อด้อย

บนโลกไม่มีอารยธรรมที่สมบูรณ์แบบ และไม่มีอารยธรรมที่เลวร้าย อารยธรรมไม่มีการแบ่งแยกสูงต่ำดีเลว 3) ความแตกต่างทางอารยธรรมไม่ควรเป็นเหตุให้เกิดการปะทะของโลก หากควรเป็นแรงขับเคลื่อนความก้าวหน้าทางอารยธรรมของมวลมนุษยชาติ 4) ประวัติศาสตร์บอกเราว่า มีเพียงการแลกเปลี่ยนเป็นแบบอย่างซึ่งกันและกัน อารยธรรมใดอารยธรรมหนึ่งจึงสามารถเติมเต็มเปี่ยมด้วยพลังชีวิต ขอเพียงเชิดชูจิตที่เปิดกว้าง ก็จะไม่มีการปะทะกันทางอารยธรรม” จะสามารถสร้างความปรองดองทางอารยธรรมได้ (สำนักงานวิจัยแห่งชาติ, 2562)

องค์ประกอบของอารยธรรม

อารยธรรมเป็นวัฒนธรรมที่ซับซ้อนซึ่งมนุษย์จำนวนมากมีองค์ประกอบร่วมกันหลายอย่าง นักประวัติศาสตร์ได้ระบุลักษณะพื้นฐานของอารยธรรม ลักษณะที่สำคัญที่สุด 6 ประการ ดังนี้

1) เมือง อารยธรรมแรกที่พัฒนาในหุบเขาแม่น้ำ พื้นที่ราบระหว่างเนินเขาหรือภูเขา ซึ่งผู้คนสามารถทำการเกษตรขนาดใหญ่ที่จำเป็นในการเลี้ยงประชากรจำนวนมาก เมื่ออาหารมีมากมายหาได้ง่ายขึ้น ผู้คนจำนวนมากขึ้นก็จะอาศัยอยู่ในเมือง รูปแบบใหม่ของการใช้ชีวิตได้เกิดขึ้นในไม่ช้า

2) รัฐบาล จำนวนผู้คนที่เพิ่มขึ้นความจำเป็นในการรักษาแหล่งอาหารและความจำเป็นในการป้องกันนำไปสู่การเติบโตของรัฐบาลในไม่ช้า รัฐบาลจัดระเบียบและควบคุมกิจกรรมของมนุษย์ นอกจากนี้ยังจัดให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างบุคคลและกลุ่ม ในอารยธรรมแรกที่รัฐบาลมักจะเป็นคนที่นำโดยพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์หรือพระราชินีผู้ปกครองอาณาจักร ผู้ที่จัดกองทัพเพื่อปกป้องประชากรของพวกเขาและกฎหมายที่ทำให้การควบคุมของพวกเขา

3) ศาสนา พัฒนาการทางศาสนาที่สำคัญยังแสดงให้เห็นถึงอารยธรรมเมืองใหม่ พวกเขาทั้งหมดพัฒนาศาสนาเพื่ออธิบายพลังแห่งธรรมชาติและบทบาทของพวกเขาในโลก โดยความเชื่อว่าเทพเจ้าและเทพธิดามีความสำคัญต่อความสำเร็จของชุมชน เพื่อให้ได้รับความโปรดปรานจากพวกเขา นักบวช (ผู้นำศาสนา) ได้ดูแลพิธีกรรม (ประเพณี) ที่มุ่งหวังให้พวกเขาพอใจ สิ่งนี้ทำให้บุโรหิตมีอำนาจพิเศษและทำให้พวกเขาเป็นคนสำคัญมาก ผู้ปกครองยังอ้างด้วยว่าอำนาจของพวกเขาขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของพระเจ้าและผู้ปกครองบางคนอ้างว่าเป็นพระเจ้า

4) โครงสร้างทางสังคม โครงสร้างสังคมใหม่ที่อาศัยอำนาจทางเศรษฐกิจ (เงิน) ก็เกิดขึ้นเช่นกัน ผู้ปกครองและชนชั้นสูงของบุโรหิตเจ้าหน้าที่รัฐและนักบวชรับงานสังคม ด้านล่างชั้นเรียนนี้มีกลุ่มคนจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นชาวนาช่างฝีมือ (คนที่มีทักษะพิเศษ) และช่างฝีมือ ด้านล่างเป็นชนชั้นทาส ความต้องการของคนชั้นสูงสำหรับความหรูหราสินค้า (แฟนซีราคาแพง) เช่นเครื่องประดับและเครื่องปั้นดินเผากระตุ้นให้ช่างฝีมือและช่างฝีมือสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เนื่องจากประชากรในเมืองส่งออกสินค้าสำเร็จรูปไปยังประชากรใกล้เคียงเพื่อแลกเปลี่ยนกับวัตถุดิบการค้าที่เป็นระบบระเบียบจึงเริ่มเติบโตขึ้น เนื่องจากการค้า นำอารยธรรมใหม่เข้ามาติดต่อกันจึงมักนำไปสู่การถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ ๆ

5) การเขียน การเขียนเป็นคุณลักษณะสำคัญในชีวิตของอารยธรรมใหม่เหล่านี้ เหนือสิ่งอื่นใด ผู้ปกครอง นักบวช พ่อค้า นักธุรกิจ และช่างฝีมือใช้การเขียนเพื่อเก็บบันทึกที่ถูกต้อง แน่แน่นอนว่าอารยธรรมทั้งหมดไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเขียนเพื่อเก็บบันทึก ตัวอย่างเช่นชาวอินคาในเปรู ประเทศอเมริกาใต้อาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านความจำที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีเพื่อติดตามเรื่องสำคัญของพวกเขา ในที่สุดอารยธรรม

ที่เก่าแก่ที่สุดก็ใช้การเขียนเพื่อการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และเพื่อการเก็บบันทึก สิ่งนี้สร้างผลงานวรรณกรรมเรื่องแรกของโลก

6) ศิลปะ กิจกรรมทางศิลปะที่สำคัญเป็นอีกหนึ่งคุณลักษณะของอารยธรรมใหม่ สถาปนิกสร้างวิหารและปิรามิดเพื่อเป็นสถานที่สำหรับสักการะบูชาหรือบวงสรวงหรือสำหรับฝังศพของกษัตริย์และบุคคลสำคัญอื่น ๆ จิตรกรและประติมากรแสดงเรื่องราวของธรรมชาติ พวกเขายังวาดภาพของผู้ปกครองและเทพเจ้าที่พวกเขาเคารพบูชา (คิกฤทธิ์ ปราโมช, 2559)

ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ คือ เป็นการแสดงความคิดเห็นในลักษณะสั้น ๆ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นเมื่อถูกถามเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แตกต่างจากทรรศนะก็ตรงที่ทรรศนะจะเป็นการแสดงความคิดเห็นแบบข้อความที่เป็นประโยคออกมา หรืออาจจะกล่าวได้ว่า เมื่อมีคนแสดงทรรศนะมาสู่เรา เราก็จะเป็นผู้แสดงทัศนคติออกไปเพื่อสนับสนุน หรือไม่สนับสนุน เช่น เมื่อมีคนแสดงทรรศนะมาว่า “เราคิดว่าทางเลือกที่ตั้งนำจะเกิดขึ้นภายในปีนี้” แล้วถามเราว่าเห็นด้วยหรือไม่ นั่นแหละคือเขากำลังต้องการให้เราแสดงทัศนคติออกมา ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เมื่อดูจากที่อธิบายมาข้างต้นจะพบว่า การแสดงทัศนคติ มันเป็นการแสดงความคิดเห็นแบบสั้น ๆ ง่ายๆ แค่นั้นเอง แต่ในความง่ายตรงนี้ในโลกวิชาการกลับอธิบายไว้ค่อนข้างซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง โดยที่ในพจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับ “ทัศนคติ” ไว้ว่า “ทัศนคติ” เป็นคำสมาส ระหว่างคำว่า ทัศนะ ซึ่งแปลว่าความเห็น กับคติ ซึ่งแปลว่า แบบอย่างหรือลักษณะ ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วแปลว่าลักษณะของความเห็นทัศนคติจึงหมายถึง ความรู้สึกส่วนตัวที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และยังมีนักวิชาการบางคนให้ความหมายทัศนคติเป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งหนึ่งซึ่งอาจเป็นอะไรก็ได้หลายอย่างเป็นต้นว่าสิ่งของ บุคคล บทความ องค์กร ความคิด เป็นต้น ความรู้สึกสามารถบอกความแตกต่างว่า เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย จะเห็นได้ว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกทั้งในทางบวกและในทางลบ เป็นภาวะทางจิตใจของการเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้ และถูกปรับตัวให้เข้ากับองค์การ โดยประสบการณ์ที่ใช้อธิพลที่มีลักษณะเฉพาะต่อการตอบสนองของบุคคล ไปสู่บุคคล สิ่งของและสถานการณ์ของแต่ละบุคคล ทัศนคติมีลักษณะที่เป็นนามธรรมและเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการแสดงออกทางด้านปฏิบัติแต่ไม่ใช่แรงจูงใจและแรงขับเคลื่อน หากเป็นสภาพแห่งความพร้อมที่จะโต้ตอบและแสดงให้ทราบถึงแนวทางการตอบสนองของบุคคล ทัศนคติจึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและมีผลต่อแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกมา (อรรถเดช สรสุชาติ, 2560)

จากนิยามที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า ทัศนคติ คือ ระดับของความรู้สึกนึกคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น และต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งอยู่ในรูปแบบของการสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามทัศนคติของคนเรานั้นมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการศึกษา สิ่งแวดล้อม และการคมนาคมติดต่อมียังผลให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะบุคคลมีโอกาสดังกล่าวและแลกเปลี่ยน ตลอดจนจนเลียนแบบความคิดเห็นกันได้มากวัฒนธรรมมีการผสมผสานกันมากเท่าใดก็ยิ่งจะทำให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงไปได้มากเท่านั้น ดังนั้น คนที่ขาดการติดต่อกับบุคคลอื่น ดำรงชีวิตอยู่ตามลำพัง ทัศนคติจะไม่เปลี่ยนแปลง แต่คนที่โลดแล่นไปตามสังคมอย่างกว้างขวาง เข้ากลุ่มเข้าพวกหรือเป็นสมาชิกของสมาคมมากแห่งทัศนคติจะเปลี่ยนแปลง

ได้มาก เพราะคบค้าสมาคมติดต่อ สังสรรค์ โอกาสที่จะมีการถ่ายทอดหรือเลียนแบบความคิดเห็นนั้นเป็นไปได้ง่าย

ทัศนคติทางสุนทรียศาสตร์ในปราสาทนครวัด

ปราสาทนครวัด เป็นหนึ่งในอุทยานประวัติศาสตร์ของชาวกัมพูชา จัดได้ว่าเป็นปราสาทหินที่ใหญ่โตที่สุดในกัมพูชาที่โดดเด่น มีเอกลักษณ์ในงานเชิงช่างที่งดงามสอดประสานกับคติธรรมความเชื่อที่ถ่ายทอดออกมาเป็นงานที่อ่อนช้อยงดงามได้อย่างลงตัว ถึงแม้ว่าปราสาทนครวัดจะเป็นศาสนสถานที่ย้ายไปแล้วในอดีต แต่ปัจจุบันปราสาทนครวัดกลับมีชีวิตชีวาขึ้นมาพร้อมทั้งยังมีความสำคัญกับสังคมในฐานะที่ให้ความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ คือ การที่ปรากฏความงามเกิดขึ้นกับมนุษย์ ส่วนหนึ่งมาจากธรรมชาติ และอีกส่วนหนึ่งมาจากสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น โดยมีเหตุผลบางอย่าง แต่การที่มนุษย์จะสร้างงานที่มีคุณค่าทางศิลปะก็ล้วนต้องอาศัยวัตถุดิบต่าง ๆ ในธรรมชาติหรืออาศัยรูปแบบลักษณะต่าง ๆ ในธรรมชาติเช่นเดียวกัน ฉะนั้น ศิลปะจึงเป็นเรื่องของธรรมชาติเพราะทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์กันในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาตินั้น ถ้าหากว่าเราเป็นผู้เข้าใจมอง ไม่มีสิ่งใดที่จะไม่เป็นสุนทรียะ อันนี้พูดไปตามภาษาของนักศิลปะที่มองทุกอย่างเป็นศิลปะ เหมือนกับธรรมชาติก็เหมือนกัน ผู้ที่เป็นนักธรรมก็จะย่อมมองเห็นความเป็นไปต่าง ๆ ในโลกทุกแห่งทุกมุม เป็นคติธรรมได้ ในธรรมชาติหรืองานศิลปะต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ก็คือสุนทรียศาสตร์ที่แฝงอยู่กับสิ่ง ๆ นั้น อุทยานปราสาทนครวัด ก็เป็นหนึ่งในอุทยานประวัติศาสตร์ของชาวกัมพูชา ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญและมีคุณค่าทางจิตใจในทางพุทธศาสนาเองก็เห็นว่า ศิลปะวัตถุสามารถทำหน้าที่นี้ได้ ถ้านำพาให้คนตระหนักถึงศีลธรรมอันดี เพราะว่าศิลปะเป็นสื่อที่อธิบายถ่ายทอดทัศนคติต่าง ๆ รวมถึงจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดีที่สุดทางหนึ่ง

งานศิลปะสร้างสรรค์ขึ้นไม่เพียงใช้ฝีมือเท่านั้น แต่ยังอาศัยความคิดและจิตวิญญาณ สร้างด้วยรูปแบบศิลปะภายใต้แรงบันดาลใจทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ถูกนำมาพอกพูนเป็นเปลือกนอกห่อหุ้มแก่นภายในอันเป็นสาระที่เป็นความงามในพุทธศาสนา จึงมีศิลปะวัตถุมากมายที่เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนเรื่องราวต่าง ๆ ในพุทธศาสนา เพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์เข้าถึงความจริงด้วยสติปัญญาอันเป็นหลักที่สำคัญของพุทธปรัชญาที่มีการปรับความหมายจากมุมมองทางศาสนา แบบเดิมมาสู่ความคิดให้เป็นโลกปัจจุบันเชิงปรัชญาอันมีเหตุผลรองรับการใช้ศิลปะเป็นตัวกระตุ้น เป็นการสนับสนุนอย่างหนึ่งที่ชักจูงใจให้ศาสนิกชนเชื่อถือและมีความศรัทธาในศาสนายิ่งขึ้น เช่น งาน จิตรกรรม สถาปัตยกรรม และประติมากรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงวิถีชีวิตนับตั้งแต่เกิดจน ตายของมนุษย์ภายในสังคมและวัฒนธรรมที่มีการพึ่งพาอาศัยความเชื่อความศรัทธาร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และสิ่งต่าง ๆ เป็นสื่อสัญลักษณ์ของผู้คนในแต่ละชุมชนที่แสดงถึงเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละแห่งนั้นด้วย ภายใต้สังคมที่มีวัฒนธรรมความเชื่อ อันถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน เช่น ความเชื่อเรื่องของนรก สวรรค์ การเกิดและชีวิตหลังความตาย ความเชื่อเหล่านี้แสดงถึงแนวคิดทางอภิปรัชญาในพุทธศาสนาแบบชาวบ้านอีกด้วยคือมีการผสมผสานความเชื่อแบบดั้งเดิมและคติทางศาสนาพราหมณ์มาใช้ ดังปรากฏตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ปราสาทนครวัด ปราสาทนครธม เป็นต้น (พระโอบน ปลูกสินีโล, 2560)

บทสรุป

ทัศนคติของชาวกัมพูชานั้นที่เชื่อว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเสมือนคังเทพเจ้าที่เรียกว่า “ลัทธิเทวราชา” นั้นหมายถึงว่า กษัตริย์ คือ ตัวแทนของเทพเจ้าบนโลกมนุษย์และวิธีการยกย่องก็กระทำโดยการสร้าง

เทวสถานหรือเทวาลัยถวายให้ พระราชภารกิจของกษัตริย์ขอมทุกพระองค์ ที่จะต้องสร้างปราสาทหินเป็นเทวสถานแต่บรรพบุรุษหรือถวายแต่พระองค์เอง ฉะนั้น พระมหากษัตริย์ คือ อวตารของเทพเจ้าที่ลงมาบำบัตทุกข์และบำรุงสุขของคนในมนุษยโลก พระองค์จึงมีฐานะที่ไม่ใช่บุคคลธรรมดาที่เป็นชนกลุ่มนั้นกลุ่มนี้ หรือเผ่าพันธุ์ใดเผ่าพันธุ์หนึ่งหากแต่อยู่เหนือความเป็นมนุษย์คนธรรมดา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นบุคคลของส่วนรวมนั่นเอง เพราะฉะนั้น สถานะและความเป็นอยู่จึงไม่เหมือนคนธรรมดา หากกลายเป็นสิ่งที่เป็นสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของคนทั้งหมด ทั้งในเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์และความศรัทธา

เอกสารอ้างอิง

- คึกฤทธิ์ ปราโมช.(2559.แนวคิดเกี่ยวกับอารยธรรม.[ออนไลน์] สืบค้นจาก https://www.baanjomjut.com/library/human_civilization/index.html. เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563.
- น้ำชาติ ประชาชื่น. (2559). นครวัด ตำนานนครวัด ประวัตินครวัด ปราสาทนครวัด. [ออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.siamganesh.com/hindu/archives/306>. เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2563.
- พระโอบน ปณณสีโล. (2560). การศึกษาแนวคิดสุนทรียศาสตร์ของปราสาทนครวัด. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2559). นครวัดในความคิดของคนตะวันตกกับตะวันออก. [ออนไลน์] สืบค้นจาก <http://lek-prapai.org/home/view.php?id=911>. เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2563.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2559). อารยธรรม. [ออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/?knowledges>. เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2563.
- สำนักงานวิจัยแห่งชาติ. (2562). ความสำคัญของอารยธรรมในทัศนะของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง. [ออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.vijaichina.com/articles/1376>. เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2563.
- อรรถเดช สรสุชาติ. (2560). 'ทัศนคติ' ความหมาย และความสำคัญ. [ออนไลน์] สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/634487>. เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563.